

liko lažnih talijanskih predaja u kojima su imali gubitke, Bošnjaci nakon toga nisu više uzimali zarobljenike. Napadi su ponovljeni, ali ponovno bez uspjeha. Poginulim Bošnjacima i ostalim braniteljima Rombona posvećen je prekrasan spomenik na vojnom groblju u Logu pod Mangrtom, gdje se svake godine okupljaju potomci poginulih Bošnjaka koji žive u Austriji.

VIII. sočanska bitka (9-12. listopada 1916)

Vrijeme do VIII. bitke ispunjavalo je intenzivna aktivnost pješništva i artiljerije, tako da do stvarnog zatišja na bojištu nije došlo. Talijanske snage uoči bitke imale su ukupno 221 bojnu i 24 eskadrona bez konja, od čega je u samoj bitci neposredno sudjelovalo 166 bojni. U artiljeriji i minobacačima Talijani su bili višestruko nadmoćniji. Austro-ugarska 5. vojska imala je ukupno 101 bojnu.

Cilj nove talijanske ofenzive bio je ponovni proboj glavnim snagama – 3. vojska – prema Trstelu. Da bi izbjegli prekomjerne gubitke, austro-ugarske snage izgradile su nove položaje 4–5 km udaljene od prednjih koji su se protezali istočno od poteza Fajtji hrib–Kostanjevica na Krasu–Grmada–Duino. Tu su se nalazile glavne snage za vrijeme talijanske artiljerijske pripreme, dok bi prednje položaje držali slabiji promatračko-zaštitni dijelovi.

Bitka je počela 9. listopada u jutarnjim satima, uz prethodno snažnu artiljerijsku pripremu koja je trajala sve do poslijepodnevni sati. Nakon toga na više odsjeka krenuli su valovi pješništva. U četverodnevnom žestokim borbama Talijani su uspjeli zauzeti tek nekoliko rovova istočno od Gorice, a 3. vojska uspjela je na Krasu potisnuti snage austro-ugarskog VII. korpusa prema Lokvicama i Hudilogu. Time je proboj prema Trstu ostao samo puka želja, iako su napadači uložili velik napor i žrtvovali više od 650 časnika i 19 000 vojnika.

Hrvatske postrojbe nisu značajnije uključene u ove operacije osim II/96. karlovačke pukovnije koja je djelovala u sastavu 56. brigade/28. divizije na Krasu kod Lokvica. Ostale snage bile su u pričuvu. Lička III/96 bili su u pričuvu XVI. korpusa. U nedostatku ljudstva i s više od 20 000 vojnika izbačenih iz stroja, austro-ugarska 5. vojska na završetku bitke našla se u vrlo teškoj situaciji, jer je tijekom VII. i VIII. sočanske bitke izgubila otprilike 100 000 ljudi.

IX. sočanska bitka (31. listopada–4. studenoga 1916)

Bez obzira na vlastite gubitke general Cadorna uporno je ustrajao na taktici iscrpljivanja protivnika. U predahu nakon VIII. bitke prikupio je 200 000 ljudi, 1 350 topova i

Austro-Ugarska više nije mogla nadoknađivati ogromne gubitke u ljudstvu, koji su u dvije i pol godine ratovanja bili užasavajući

brojne minobacače. Nasuprot 225 talijanskih bojni nalazilo se 110 austro-ugarskih, iscrpljenih u dosadašnjim borbama i prorijedenih teškim gubicima te značajno uništenim obrambenim objektima. Nova ofenziva od mora do Gorice trebala je započeti 24. listopada. Cilj je ostao isti – proboj prema Trstu. Glavni udar na Krasu trebala je opet provesti 3. vojska svojim lijevim krilom i centrom, gdje je bilo koncentrirano osam divizija na bojištu široku svega 8,5 km. Istovremeno je 2. vojska svojim desnim krilom trebala djelovati u Goričkoj kotlini.

Artiljerijska priprema započela je 24. listopada i trajala je pet dana. Tijekom 1. studenoga došlo je do pješačkih napada. Kod Hudi Loga na Krasu Talijanima je uspjelo osvojiti jednu izbočinu široku četiri i duboku tri kilometra, pri čemu su izgubili oko 70 000 ljudi, a branitelji oko 35 000. Bitka je zbog potpune iscrpljenosti obaju protivnika završila 4. studenoga. Gotovo sav osvojeni teren oko Fajtjeg hriba, Jamlja i Kostanjevice Talijani su izgubili uslijed iznenadnih austrijskih protunapada tijekom zime. Danas se

smatra da je general Cadorna u IX. sočanskoj bitci propustio jedinu realnu priliku za proboj austro-ugarske obrane na Krasu, jer da je ustrajao s napadima još samo nekoliko dana, general Borojević ostao bi bez posljednjih pričuva. Cadorna su uplašili vlastiti golemi gubici, te je prekinuo bitku uz izgovor da se vrijeme jako pogoršalo.

Od hrvatskih snaga lička III. bojna/79. pukovnije, uslijed teških borbi ove bitke, doživjela je i velike gubitke. U početku su se nalazili u pričuvu XVI. korpusa, da bi za vrijeme bitke bili ubačeni u borbe na širem području Gorice, osobito uz rijeku Vipavu i uz sjeverne padine Krasa. Zabilježena su njihova bojna djelovanja kod sela Kemperliste i Šobera (jugoistočno od Gorice), gdje su od 28. listopada do 1. studenoga imali 869 ljudi izbačenih iz stroja, od toga 156 poginulih i 168 nestalih. Osobito je bila krvava bitka kod Šobera tijekom 17. studenoga 1916. godine.

Nakon dolaska kompletne pukovnije s Istočnog bojišta na Soču tijekom prvog kvartala 1917. godine, uglavnom je bila stacionirana na Fajtjem hribu i okolnim padinama.

Tu će voditi stalne kontaktne borbe u kojima će poginuti i njezin zapovjednik brigadir Otto Hauler jugoistočno od sela Spacapani tijekom 18. ožujka 1917.

Godina 1917.

Zimu su obje strane iskoristile pripremajući se za još masovnije i dugotrajnije bitke. Situacija branitelja potkraj 1916. nije bila nimalo blistava. Austro-Ugarska Monarhija više nije mogla nadoknađivati ogromne gubitke u ljudstvu, koji su u dvije i pol godine ratovanja bili užasavajući, a gospodarstvo pada u tešku krizu i sve teže podnosi ogromne vojne potrebe. Vojnici su bili slabo hranjeni i loše odjeveni. Umjesto kožnih, pojavljuju se opasači od konoplje, odore su bile pravljene od vlakana koprive, potplati čizmi od drveta.

Za cjelokupno Jugozapadno bojište u 1916. ukupni gubici iznose 603 776 ljudi ili čak 51% svih gubitaka. Bez obzira na takvo stanje, tada još nije značajnije opao moral austro-ugarskih postrojbi, a posebno onih slavenskih narodnosti, o čemu govori odlomak jednog talijanskog povjerljivog dokumenta iz 1917. godine:

»Kad su napadnuti, odredi [austro-ugarski] se žestoko bore; kako zbog discipline, tako i zbog nagona samoodržanja. Indoktriniranje mržnjom prema Talijanima prodorno je i neumorno. Povećani postotak ljudstva slavenskih narodnosti (sada je na našoj fronti oko 60% Sla-

Spomenik poginulim pripadnicima 4. BH pukovnije iz Mostara kod Loga pod Mangrtom (iz zbirke dokumentacije "Udruga 1914-1918." Iz Zagreba).